

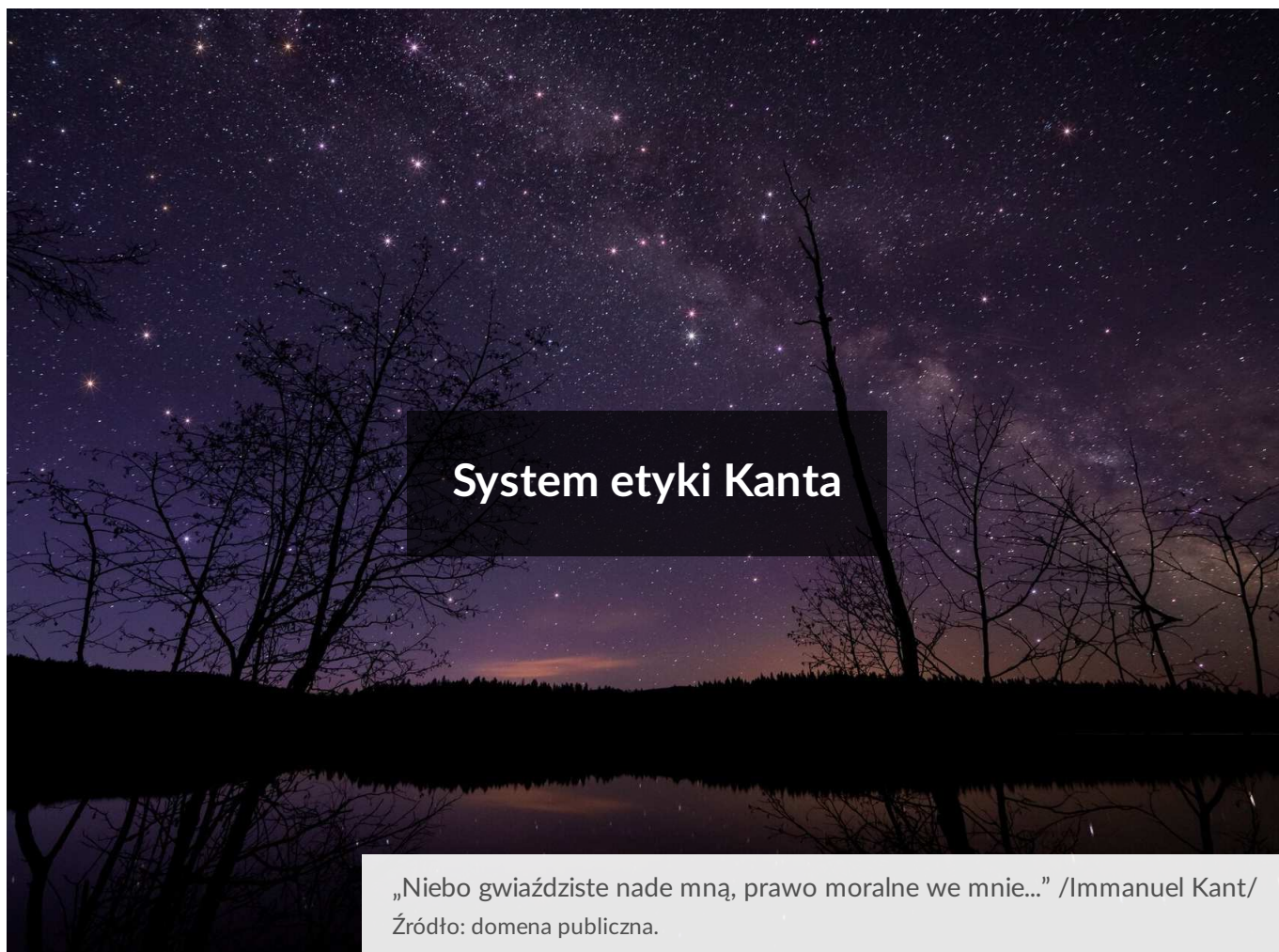
System etyki Kanta

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Leszek Kołakowski, *Etyka bez kodeksu*, [w:] *Czy diabeł może być zbawiony i 27 innych kazań*, Kraków 2006, s. 131.
- Źródło: Immanuel Kant, *Uzasadnienie metafizyki moralności*, [w:] Mieczysław Łojek, *Teksty filozoficzne dla uczniów szkół średnich*, tłum. M. Wartenberg, Warszawa 1987, s. 173–174.

- Źródło: Immanuel Kant, *Uzasadnienie metafizyki moralności*, [w:] Mieczysław Łojek, *Teksty filozoficzne dla uczniów szkół średnich*, tłum. M. Wartenberg, Warszawa 1987, s. 173.
- Źródło: Immanuel Kant, *Uzasadnienie metafizyki moralności*, tłum. M. Wartenberg, Warszawa 1984, s. 40.
- Źródło: Immanuel Kant, *Uzasadnienie metafizyki moralności*, tłum. M. Wartenberg, Warszawa 1984, s. 50.
- Źródło: *Uzasadnienie metafizyki moralności*, tłum. M. Wartenberg, Warszawa 1984, s. 11–12.
- Źródło: Immanuel Kant, *Metafizyka moralności*, tłum. E. Nowak, Warszawa 2005, s. 23–24.
- Źródło: Immanuel Kant, *Uzasadnienie metafizyki moralności*, red. Immanuel Kant, tłum. M. Wartenberg, Warszawa 1984, s. 50.
- Źródło: Immanuel Kant, *Uzasadnienie metafizyki moralności*, tłum. M. Wartenberg, Warszawa 1984, s. 62.
- Źródło: Immanuel Kant, *Uzasadnienie metafizyki moralności*, tłum. M. Wartenberg, Warszawa 1984, s. 73.

System etyki Kanta

„Niebo gwiazdziste nade mną, prawo moralne we mnie...” /Immanuel Kant/
Źródło: domena publiczna.

Wyobraź sobie, że popełniasz czyn, który pod względem moralnym wywołuje w tobie wątpliwości. Zaczynają cię dręczyć pytania: Czy postąpiłem dobrze, czy źle? Czy moje zachowanie było słuszne, czy niesłuszne? Czy w określonej sytuacji mój czyn był moralny, czy niemoralny?

Pytania się mnożą, a ty chciałbyś po prostu wiedzieć, czy istnieje jakaś reguła etyczności lub kryterium moralnych ocen. Immanuel Kant odpowiedziałby w sposób następujący: tak, reguła taka istnieje; jest nią postępowanie zgodne z powszechnym obowiązkiem, czyli prawem. W tym sensie etykę Kanta można określić jako etykę obowiązku. O wartości moralnej czynu decydują nie skutki, jakie wywołuje, lecz motywy, które stają się przyczyną postępowania.

Twoje cele

- Przeanalizujesz główne założenia etyki Kanta.
- Wskażesz wady i zalety systemu kantowskiego.
- Rozpoznasz zachowania, które Kant określiłby jako etyczne oraz pozornie etyczne.

Przeczytaj

Codzienność filozofa

Immanuel Kant (1724-1808), twórca filozofii krytycznej, był osobą na wskroś zdyscyplinowaną, wiodącą nudny i monotony żywot. W jego osobie i dziele najlepiej być może manifestuje się potęga ludzkiego rozumu: wysublimowany świat intelektualnych spekulacji obywa się tu bez zewnętrznych podnieć, skandali i bogatych życiowych doświadczeń. Kant spędził swe życie w jednym mieście, podporządkowując swoją codzienność pracy intelektualnej. Wstawał wcześnie, intensywnie pracował i punktualnie o godzinie 16:00 wychodził na spacer (pracę zegara na ratuszu korygowano ponoć zgodnie z porami jego przechadzek), czytał, pisał, wykladał, zdobywał kolejne stopnie naukowe. To monotonne życie kawalera-uczonego zaowocowało jednak jednym z najważniejszych dokonań w dziejach europejskiej humanistyki.

Immanuel Kant sportretowany przez Johanna Gottlieba Beckera
Źródło: domena publiczna.

Słowo-klucz: obowiązek

System etyki Kanta stawia sprawę jasno: o etyczności lub nieetyczności ludzkich zachowań decyduje **dobra wola**. Nie to jest najważniejsze, jaki skutek będzie miało moje zachowanie (jak twierdzi utilitaryzm), lecz jakie motywy kierują tym zachowaniem. I. Kant pisze:

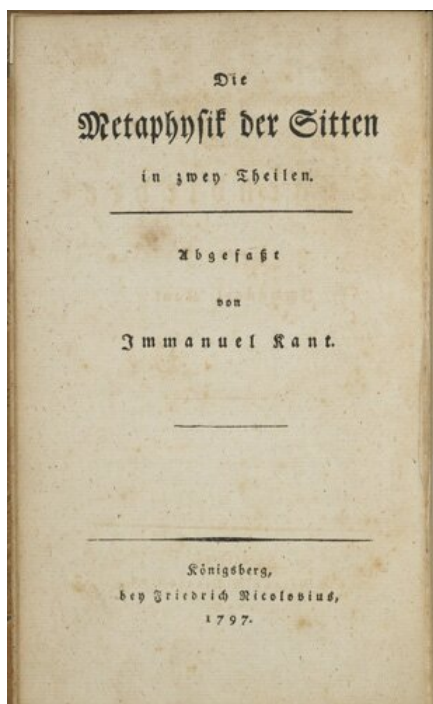
“ *Uzasadnienie metafizyki moralności* ”

Nigdzie w świecie, ani nawet w ogóle poza jego obrębem, niepodobna sobie pomyśleć żadnej rzeczy, którą bez ograniczenia można by uważać za dobrą, oprócz jedynie dobrej woli.

Źródło: *Uzasadnienie metafizyki moralności*, tłum. M. Wartenberg, Warszawa 1984, s. 11-12.

Czego dotyczy dobra wola? Według Kanta jest to wola spełniania obowiązku. Jak go rozpoznać? Obowiązek, będący źródłem prawa, jawi się w naszym umyśle jako konieczny i powszechny. Jest on czymś powszechnym i uniwersalnym, niezależnym od czasu i miejsca, podlegać mu więc mają wszyscy i wszędzie. Obowiązek znaczy tym samym – być

podporządkowanym obiektywnemu prawu, które z mocy ludzkiej natury każdy może odnaleźć w sobie.

Okładka pierwszego wydania *Metafizyki moralności* Immanuela Kanta
Źródło: domena publiczna.

Podkreślając ten ważny aspekt etyki, Kant czyni subtelne, lecz istotne, rozróżnienie: czym innym są czyny **zgodne z obowiązkiem**, czym innym zaś czyny **podejmowane w imię obowiązku**. Aby postępowanie było moralnie wartościowe, nie wystarczy, że będzie zgodne z prawem czy powszechnie przyjętymi zasadami, lecz musi wynikać z woli postępowania w imię prawa i tych zasad. Filozof przytacza przykład kupca, który jest uczciwy nie z poczucia obowiązku, tylko dla własnej korzyści. Takie postępowanie według Kanta będzie pozbawione moralnej kwalifikacji.

Kant odmawia prawdziwej wartości moralnej również tym czynom, które wprawdzie są zgodne z obowiązkiem, lecz

wynikają ze skłonności. Za przykład podaje dobroczynność. Jeżeli wynika ona z przyjemności bycia szlachetnym i prawym, wprawdzie zasługuje na pochwałę, lecz nie na szacunek. Filozof z Królewca ujmuje sprawę radykalnie: w zachowaniu moralnym nie może chodzić o skłonności, przyjemność ani osobiste interesy, lecz powinność i obowiązek wobec moralnego prawa. Deklaracje: „chcę pomagać”, „będę uczciwy”, „nie zabijam” muszą płynąć z „chcienia rozumu”, a nie z „chcienia” uczuć. Taka postawa moralna nie jest łatwa przede wszystkim dlatego, że jej racjonalne wymagania i bezinteresowność przeciwstawiają się naszym naturalnym skłonnościom. „To twój obowiązek!” – powie nasz wewnętrzny stróż.

Kant tłumaczy to w sposób następujący:

((Immanuel Kant

Metafizyka moralności

Wszelkie prawodawstwo (...) zakłada dwie rzeczy (...), po pierwsze, w prawie (...) ustanowiony zostaje pożądany sposób postępowania jako coś obiektywnie koniecznego, czyli mającego wagę obowiązku, po drugie ten sam obowiązek przekształca się w wewnątrzpodmiotową pobudkę, dzięki czemu przedstawienie prawa nabiera mocy postawy determinującej czyjeś postępowanie.

Drugi z tych etapów zakłada wobec tego przekształcenie czysto prawnego obowiązku w pobudkę, mającą stanowić właściwy i jedyny motyw postępowania (...).

Źródło: Immanuel Kant, *Metafizyka moralności*, tłum. E. Nowak, Warszawa 2005, s. 23–24.

Tę „wewnątrzpodmiotową pobudkę” nazwał Kant **imperatywem kategorycznym**. Filozof sformułował aż trzy formuły opisujące ten wewnętrzny nakaz. Pierwsza z nich bywa nazywana także formułą **autonomii woli** albo **powszechności prawa** i brzmi następująco:

☞ Immanuel Kant

Uzasadnienie metafizyki moralności

Postępuj tylko według takiej maksymy, dzięki której możesz zarazem chcieć, żeby stała się powszechnym prawem.

Źródło: Immanuel Kant, *Uzasadnienie metafizyki moralności*, red. Immanuel Kant, tłum. M. Wartenberg, Warszawa 1984, s. 50.

Jest to zasada formalna, nie określająca przedmiotu ludzkiej woli ani jego celu, a jedynie sposób, w jaki powinna ona działać. Przy tym formuła ta mówi o powszechności norm, będącej podstawą porządku moralnego.

Druga formuła imperatywu kategorycznego, zwana także zasadą promowania człowieczeństwa lub **normą personalistyczną**, stwierdza:

☞ Immanuel Kant

Uzasadnienie metafizyki moralności

Postępuj tak, byś człowieczeństwa tak w twej osobie, jako też w osobie każdego innego używał zawsze zarazem jako celu, nigdy tylko jako środka.

Źródło: Immanuel Kant, *Uzasadnienie metafizyki moralności*, tłum. M. Wartenberg, Warszawa 1984, s. 62.

Zasada ta stanowi dopełnienie pierwszej formuły imperatywu kategorycznego i tym samym osłabia nieco jej formalny i abstrakcyjny charakter. Norma ta mówi, że każdego człowieka należy traktować jako cel sam w sobie, nie zaś jako środek do jakiegoś innego celu. Rzeczy mogą być wartościami pośrednimi, np. młotek, żeby wbić gwóźdź; krzesło, żeby na nim usiąść; drabina, żeby wejść na górę, natomiast człowiek jest wartością samą w sobie; taką wartością, która nie może służyć realizacji jakiejś wartości rzekomo wyższej. W ten sposób zostaje zagwarantowana pozycja indywidualnej autonomii osoby-podmiotu.

Trzecia formuła imperatywu kategorycznego stwierdza:

☞ Immanuel Kant

Uzasadnienie metafizyki moralności

Wszystkie maksymy na podstawie własnego prawodawstwa mają się zgodnie zjednoczyć w możliwe państwo celów jako państwo przyrody.

Źródło: Immanuel Kant, *Uzasadnienie metafizyki moralności*, tłum. M. Wartenberg, Warszawa 1984, s. 73.

Rozumna istota ludzka, będąca celem samym w sobie, zarówno podlega prawu, jak i prawo tworzy. W tym kontekście Kant używa pojęcia **państwo celów**. Człowiek jest więc zarówno jego członkiem, jak i zwierzchnikiem. Państwo celów jest dla Kanta ideałem. Ideał ten mógłby się urzeczywistnić, gdyby maksymy etyczne były powszechnie wypełniane.

Imperatyw kategoryczny

Uniwersalne prawo moralne	<ul style="list-style-type: none">• Formuła powszechności prawa.• Reguła określająca sposób działania woli.
Traktowanie innych jako celów	<ul style="list-style-type: none">• Zasada promowania człowieczeństwa lub norma personalistyczna.• Reguła dotycząca podmiotowego traktowania drugiego człowieka oraz samego siebie.
Państwo celów	<ul style="list-style-type: none">• Podmiot staje się czynnikiem prawodawczym i stanowi obowiązujące prawo.• Teoretyczne państwo chroniące autonomię wszystkich ludzi.

Schemat przedstawiający trzy aspekty imperatywu kategorycznego Immanuela Kanta

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Jeśli więc istota ludzka jest rozumna, a jej wola jest źródłem praw, które uznajemy za powszechnie obowiązujące – dochodzimy tym samym do pojęcia **autonomii woli**. Kant wyjaśniał to w sposób następujący: wola jest autonomiczna, jeśli nie jest poddana przyczynowym uwarunkowaniom: skłonnościom, pożądaniam lub interesom. Innymi słowy: jest ona niezależna od nacisków obcych czynników, bowiem sama sobie nadaje prawo, któremu jest posłuszna.

Friedrich Heinrich Bils, *Dom Immanuela Kanta w Królewcu*

Źródło: domena publiczna.

Imperatyw kategoryczny a imperatyw hipotetyczny

Kant odróżnia imperatyw kategoryczny (bezwarunkowy) od imperatywów hipotetycznych (warunkowych). Pierwszy z nich, jak już wiemy, opisuje bezwarunkową konieczność czynu, jest celem samym w sobie, niezależnie od skutków, np. „Nie zabijaj”. Z kolei imperatywy hipotetyczne opisują konieczność warunkową, uzależnioną od obranego celu i środków, np. „Jeśli nie chcesz iść do więzienia, nie zabijaj”. Jak łatwo można zauważyć, imperatywy hipotetyczne są regułami osiągnięcia np. korzyści, czyli dotyczą dóbr pozamoralnych.

((Immanuel Kant

Uzasadnienie metafizyki moralności

Wszelkie imperatywy nakazują albo hipotetycznie, albo kategorycznie. W pierwszym wypadku przedstawiają praktyczną konieczność możliwego czynu jako środka prowadzącego do czegoś innego, czego chcemy (albo przynajmniej możemy chcieć).

Kategorycznym byłby imperatyw, który przedstawiałby czyn jako sam w sobie, bez względu na inny cel, jako obiektywnie konieczny. (...)

Hipotetyczny imperatyw powiada więc tylko, że czyn nadaje się do osiągnięcia jakiegokolwiek możliwego lub rzeczywistego celu.

W pierwszym wypadku jest on problematycznie, a w drugim asertorycznie praktyczną zasadą. Imperatyw kategoryczny, który uznaje czyn sam w sobie bez względu na jakikolwiek zamiar, tj. nawet

bez żadnego innego celu, za obiektywnie konieczny, uchodzi za zasadę apodyktycznie praktyczną.

Źródło: Immanuel Kant, *Uzasadnienie metafizyki moralności*, tłum. M. Wartenberg, Warszawa 1984, s. 40.

Można więc, idąc za Kantem, rozważyć następujące przykłady: czy, jeśli jest mi źle i cierpię, mogę odebrać sobie życie? Albo czy w obliczu biedy mogę pożyczyć pieniądze, choć wiem, że ich nigdy nie oddam? Lub też: czy wolno mi zaniedbywać talenty i zdolności, bo zamiast pracy wolę przyjemność? I na koniec: czy jeśli dobrze mi się wiedzie, mogę powiedzieć, że bieda i trudności innych nic mnie nie obchodzą i pomagać im nie muszę? Immanuel Kant ujmuje sprawę jednoznacznie: nie sposób udzielić tu odpowiedzi pozytywnych, bo nie sposób sobie wyobrazić, by takie postępowanie mogło się stać prawem powszechnym. A zatem rozważane tu czyny nie mogą mieć charakteru moralnego.

Słownik

autonomia woli

(gr. *autonomia* – *autós* – sam, *nómos* – prawo) niezależność woli od nacisków obcych czynników, od zewnętrznych uwarunkowań; wola sama sobie nadaje prawo, któremu jest posłuszna.

deontologia

(gr. *deon* – powinność, obowiązek) dział etyki zajmujący się tym, co decyduje o moralnej wartości czynów, teoria obowiązku moralnego

formalizm

(łac. *formalis* – dotyczący kształtu) zbyt duże przywiązanie wagi do norm i prawa

imperatyw hipotetyczny

(łac. *imperativus* – rozkazujący, gr. *hypothetikós* – niepewny, przypuszczalny) stwierdzenie o charakterze normy, opisujące konieczność warunkową, uzależnioną od obranego celu i środków

imperatyw kategoryczny

(łac. *imperativus* – rozkazujący, gr. *kategorikós* – bezwzględny, orzekający) obowiązek o charakterze powszechnym i uniwersalnym, niezależny od okoliczności, który bierze pod uwagę nie cele i konsekwencje jakiegoś działania, ale jego motywy. Ma on moc wrodzonego obiektywnego prawa wynikającego z ludzkiej natury

intencja

(łac. *intentio* – natężenie, zamierzenie) świadomy zamiar, motyw działania

norma personalistyczna

(łac. *persona* – osoba) norma, która mówi, że każdego człowieka należy traktować jako cel sam w sobie, nie zaś jako środek do jakiegoś innego celu. Człowiek jest bowiem taką wartością, która nie może służyć realizacji jakiejś wartości rzekomo wyższej

państwo celów

wspólnota wolnych istot będących prawodawcami, ale zarazem podlegających prawu stanowionemu przez siebie

wartość autoteliczna

(gr. *autos* – sam, *telos* – cel, koniec) wartość sama w sobie

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z wykładem Łukasza Polikowskiego dotyczącym systemu etycznego stworzonego przez Immanuela Kanta. Zastanów się, w jaki sposób współczesny człowiek mógłby podjąć dialog z filozofem z Królewca. W jaki sposób możemy traktować dziś system etyczny przez niego stworzony?

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DhVvTPdRc>

Nagranie filmowe przedstawiające wykład Łukasza Polikowskiego dotyczący systemu etycznego stworzonego przez Immanuela Kanta.

Polecenie 2

W wykładzie poruszono temat słabości etyki opartej na imperatywie kategorycznym. Zastanów się i wskaż wady oraz zalety systemu stworzonego przez Immanuela Kanta.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

System moralny Immanuela Kanta opiera się na kategorii obowiązku. Podaj po jednym przykładzie zachowań etycznych i nieetycznych według jego założeń.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z fragmentem tekstu Leszka Kołakowskiego, w którym krytykuje on etykę opartą na jednoznacznych regułach. Wymień podstawowe reguły etyki Kanta i zastanów się, w jakim sensie mogą one podlegać krytyce Kołakowskiego?

” Leszek Kołakowski

Etyka bez kodeksu

Moralność, na pierwszy rzut oka, jest normatywnym wyrazem potrzeby uporania się z żądaniami, które pochodzą z różnych potrzeb i różnych lojalności. Dlatego też większość (być może nie wszystkie) reguł moralnych nie może być bezwarunkowa; ponieważ jednak dobra i lojalności są wzajem niesprowadzalne i nie podlegają kwantyfikacji, reguły te są nieuchronnie dwuznaczne i w każdym wypadku poszczególnym, kiedy stajemy w obliczu konfliktu, kierujemy się raczej mglistą intuicją niż dokładną kalkulacją. W większości wypadków kompromis dochodzi do skutku prawie mechanicznie i rutynowo, tak że nie uświadamiamy sobie, iż w ogóle czynimy jakiś wybór. W innych wypadkach, dosyć częstych, choć niekoniecznie wcale tragicznych, stoimy w obliczu decyzji, dla których nie ma dokładnie określonych reguł ani godnej zaufania wiedzy co do możliwych wyników naszych zachowań. Nic w tym dziwnego, że bardzo nas to raduje, jeśli komuś uda się przekonać nas, że istnieje reguła absolutna dostatecznie wyraźna, by za nas podjąć decyzję. Zadowolenie to jest w naszym zasięgu, lecz za cenę moralnego samookaleczenia.

Źródło: Leszek Kołakowski, *Etyka bez kodeksu*, [w:] *Czy diabeł może być zbawiony i 27 innych kazań*, Kraków 2006, s. 131.

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z fragmentem z *Uzasadnienia metafizyki moralności*. Na podstawie tego fragmentu oraz swojej wiedzy o systemie etyki Kanta rozważ, co to znaczy, że istoty rozumne nie powinny traktować innych *jako środków*, lecz zawsze jako *cel sam w sobie*.

” Immanuel Kant

Uzasadnienie metafizyki moralności

Albowiem istoty rozumne podlegają wszystkie prawu mówiącemu, że żadna z nich nie powinna nigdy traktować ani sama siebie, ani nikogo innego *tylko jako środek*, lecz zawsze *zarazem jako cel sam w sobie*. Z tego zaś wynika systematyczne powiązanie istot rozumnych przez wspólne obiektywne prawa, tj. państwo, które – ponieważ prawa te dotyczą właśnie stosunku tych istot do siebie jako celów i środków do celu – może się nazywać państwem celów (co naturalnie jest tylko ideałem). (...)

Moralność polega więc na odnoszeniu się wszelkiego czynu do prawodawstwa, dzięki czemu jedynie jest możliwe państwo celów. Prawodawstwo to musi jednakże móc znajdować się w każdej istocie rozumnej i wypływać z jej woli, którą zasadą jest przeto: nie wykonywać żadnego czynu według innej maksymy, jak tylko takiej, z którą się zgadza to, że ona jest powszechnym prawem, a więc tylko w ten sposób, *żeby wola dzięki swej maksymie mogła zarazem uważać sama siebie za powszechnie prawodawczą*. Jeżeli maksymy jako powszechnie prawodawcze już z natury swej nie zgadzają się koniecznie z tą obiektywną zasadą istot rozumnych, to konieczność czynu według owej zasady nazywa się praktycznym przymusem, tj. *obowiązkiem*. Obowiązek nie ciąży w państwie celów na zwierzchniku, ale na każdym członku państwa, i to na wszystkich w równej mierze.

Praktyczna konieczność postępowania według tej zasady, tj. obowiązek, nie polega wcale na uczuciach, popędach i skłonnościach, lecz tylko na stosunku istot rozumnych do siebie, przy którym wolę istot rozumnej musi się zawsze uważać zarazem za *prawodawczą*, ponieważ inaczej [istota rozumna] nie mogłaby pomyśleć obowiązku jako *celu samego w sobie*. Rozum odnosi więc każdą maksymę woli jako powszechnie prawodawczą do każdej innej woli, a także do każdego postępowania względem samego siebie, i to nie ze względu na jakąś inną praktyczną pobudkę lub przyszłą korzyść, lecz na podstawie idei *godności* istoty rozumnej, która żadnemu innemu prawu nie jest posłuszna, tylko temu, które zarazem sama nadaje.

Źródło: Immanuel Kant, *Uzasadnienie metafizyki moralności*, [w:] Mieczysław Łojek, *Teksty filozoficzne dla uczniów szkół średnich*, tłum. M. Wartenberg, Warszawa 1987, s. 173–174.

Zastanów się, jak można ocenić kryteria etyczności, o których pisze Kant. Przedstaw swoje spostrzeżenia.

Ćwiczenie 8

Na podstawie wiedzy uzyskanej z całego e-materiału opisz sytuację, w której przedstawisz uczynek osoby działającej **zgodnie z obowiązkiem** oraz osoby **działającej z obowiązku**.

Dla nauczyciela

Autor: Damian Michałowski

Przedmiot: filozofia

Temat: System moralny Kanta

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Elementy historii filozofii.

6. Immanuel Kant. Uczeń:

2) przedstawia kantowską koncepcję prawa moralnego oraz w jej kontekście objaśnia treść i funkcję imperatywu kategorycznego (formuła powszechnego prawa oraz formuła człowieczeństwa jako celu);

3) podaje rozwiązanie przykładowego problemu moralnego, wykorzystując obie formuły imperatywu kategorycznego;

4) analizuje fragment Uzasadnienia metafizyki moralności Immanuela Kanta (rozdz. 2).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- identyfikuje główne kategorie tekstu filozoficznego;
- wyszukuje i kategoryzuje informacje w tekście;
- definiuje pojęcia związane z regułami etyczności;

- wyjaśnia, w jaki sposób kategorie kantowskie mogą służyć do rozumienia świata wartości oraz zachowań jednostki i społeczeństwa.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- analiza i interpretacja tekstów;
- metoda ćwiczeń przedmiotowych;
- dyskusja;
- burza mózgów.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Tydzień przed lekcją nauczyciel prosi uczniów, by przygotowali na piśmie krótką odpowiedź na pytanie: **Co, według ciebie, znaczy zachowywać się moralnie?**

Faza wstępna

1. Przedstawienie celu i tematu zajęć.

2. Nauczyciel prosi uczniów o krótkie zaprezentowanie przygotowanej w domu odpowiedzi na zadane wcześniej pytanie: **Co, według ciebie, znaczy zachowywać się moralnie?**

3. Burza mózgów. Nauczyciel pisze na tablicy słowo **MORALNOŚĆ** i prosi uczniów o hasłowe zapisanie swoich propozycji. Następnie łączy odpowiedzi wedle dających się wyróżnić kategorii, np.

- moralność jest obiektywna;
- moralność jest subiektywna;
- o moralności decyduje rezultat naszych czynów;

- o moralności decyduje motywacja.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel prezentuje główne założenia etyki kantowskiej, skrótowo szkicując życiorys filozofa oraz podstawowe problemy omawianego systemu filozoficznego. Nauczyciel pyta uczniów, jakie podstawowe kategorie systemu moralnego Kanta zapamiętali. Zapisanie odpowiedzi na tablicy. Porównanie kategorii kantowskich z kategoriami zaproponowanymi wcześniej przez uczniów.

2. Praca w grupach. Nauczyciel dzieli uczniów na trzy grupy zgodnie z podstawowymi kategoriami (intencja, imperatyw kategoryczny, norma personalistyczna). Uczniowie na podstawie e-materiału:

- przyswajają informacje dotyczące kategorii przyporządkowanej danej grupie: wyjaśniają pojęcie i ilustrują je przykładem;
- oceniają daną kategorię etyki Kanta (pokazują jej słabe i mocne strony);
- opierając się na danej kategorii, przedstawiają ilustrację (przykład) zachowań etycznych i nieetycznych.

Prezentacja efektów pracy poszczególnych grup.

3. Projekcja wykładu TED zawartego w e-materiale. Uczniowie odpowiadają na pytania:

- W jaki sposób współczesny czytelnik mógłby podjąć dialog z Immanuelem Kantem? Jak możemy traktować dziś system etyczny przez niego stworzony?
- Dlaczego Kant w jednym dziele chwali wewnętrzny system moralny człowieka, każąc mu być z niego dumnym, natomiast w innej pracy stwierdza, że cała nasza cnota nie jest więcej warta niż garść miedziaków? Jak pogodzić te dwa stanowiska?

4. Realizacja zadań interaktywnych z Zestawu ćwiczeń, wskazanych przez nauczyciela, zwłaszcza 2, 3, 4, 5 oraz 6.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel przypomina główne założenia systemu moralnego Kanta. Prosi wybranych uczniów o zdefiniowanie podstawowych kategorii.

Zadanie domowe:

Obserwuj świat kultury. Wybierz i opisz jeden przykład (z literatury, teatru, kina lub sztuk pięknych), który może być ilustracją do wybranego przez siebie pojęcia lub problemu etycznego opisanego przez Kanta, np. imperatyw kategoryczny, norma personalistyczna, czystość intencji.

Materiały pomocnicze:

T. Kroński, *Kant*, Warszawa 1966.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie oglądają wykład o etyce kantowskiej i przygotowują do niego pytania. Następnie zadają je sobie nawzajem, sprawdzając stopień przyswojenia treści filmu.